

Rhaglen Mesur Plant Cymru 2020 - 2021

Datganiad ansawdd data

Crynodeb

Mae'r datganiad ansawdd data hwn yn ymwneud â gwybodaeth a ryddhawyd gan Raglen Mesur Plant Cymru yn 2022, gan gynnwys rhyddhau adroddiad 2020/21. Cynlluniwyd y safonau er mwyn diffinio trefniadau y gallai cyrff cyhoeddus eu mabwysiadu i ysgogi gwelliant yn ansawdd eu data, gan feithrin hyder yn y data a ddefnyddir gan bob corff sector cyhoeddus a phartneriaeth. Er i'r Comisiwn Archwilio gau yn 2015, mae'r safonau'n dal i gael eu defnyddio gan lawer o gyrff y sector cyhoeddus. Mae seithfed safon ar hygyrchedd hefyd wedi'i chynnwys yn y datganiad hwn.

Y Comisiwn Archwilio "Safonau ar gyfer data o ansawdd gwell" 2007

- **Perthnasedd** - dylai'r data a gesglir fod yn berthnasol at y dibenion y maent yn cael eu defnyddio. Mae hyn yn golygu adolygiadau cyfnodol o ofynion i adlewyrchu anghenion sy'n newid.
- **Cywirdeb** – dylai'r data fod yn ddigon cywir at y diben a fwriadwyd. Mae cywirdeb yn fwyaf tebygol o gael ei sicrhau os caiff data eu casglu mor agos at y pwynt gweithgaredd â phosibl. Dylid casglu data unwaith yn unig, er y gallai fod â sawl defnydd (gweleryr adran isod). Rhaid cydbwysu pwysigrwydd y defnydd ar gyfer y data â chostau ac ymdrech casglu. Lle mae'n rhaid cyfaddawdu ar gywirdeb, dylai'r cyfyngiadau sy'n deillio o'r data fod yn glir.
- **Cyflawnrwydd** – dylai gofynion data gael eu nodi'n glir yn seiliedig ar anghenion gwybodaeth y corff a phrosesau casglu data sy'n cyfateb i'r gofynion hyn. Monitro cofnodion coll, anghyflawn, neu annilys yn rhoi syniad o ansawdd dataa gall hefyd dynnu sylw at broblemau wrth gofnodi eitemau data penodol.
- **Dilysrwydd** – dylid cofnodi data yn unol â gofynion perthnasol, gan gynnwys cymhwyso unrhyw reolau neu ddiffiniadau yn gywir. Pan ddefnyddir data dirprwyol i wneud iawn am absenoldeb data gwirioneddol, rhaid i sefydliadau ystyried pa mor dda y mae'r data hyn yn gallu bodloni'r diben a fwriadwyd.
- **Amseroldeb** – dylid casglu data cyn gynted â phosibl ar ôl y digwyddiad neu'r gweithgaredd a rhaid iddynt fod ar gael at y defnydd a fwriadwyd o fewn cyfnod amser rhesymol.
- **Dibynadwyedd** – dylai data adlewyrchu prosesau casglu data sefydlog a chyson ar draws pwyntiau casglu a thros amser. Dylai defnyddwyr y data fod yn hyderus bod gwelliannau'n adlewyrchu newidiadau go iawn yn hytrach nag amrywiadau mewn dulliau neu ffyrdd o gasglu data.

Cefndir a phwrpas

Sefydlwyd Rhaglen Mesur Plant Cymru (CMP) gan statud Llywodraeth Cymru yn 2011 a rhyddhawyd yr adroddiad blynyddol cyntaf yn 2013. Mae'r rheoliadau'n caniatáu i wybodaeth gael ei chasglu i lywio rhaglen flynyddol lle mae plant ym mlwyddyn derbyn a blwyddyn 4 yn cael eu pwyso a'u mesur mewn ysgolion. Ar hyn o bryd dim ond yn y flwyddyn Derbyn y cynhelir hyn.

Effaith pandemig COVID-19

Mae adrodd am y Rhaglen Mesur Plant wedi cael ei effeithio'n ddifrifol oherwydd pandemig COVID-19. Mae plant wedi treulio cyfnodau mawr o galendr ysgol 20/21 yn cael eu haddysgu gartref, ac mae adnoddau a darpariaethau gofal iechyd wedi bod yn gyfyngedig iawn gyda ffocws sylweddol ar gymorth COVID-19. O ganlyniad mae casglu data wedi bod yn brin ledled Cymru yn ystod y cyfnod hwn. Felly dim ond ar gyfer Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan a'u hawdurdodau lleol cyfatebol y cyflwynir data. O ganlyniad, mae ffigurau cenedlaethol o 20/21 yn anghydnaws â blynyddoedd blaenorol, gan arwain at hepgor tueddiadau 5 mlynedd o'r dadansoddiad.

Yn ogystal, yn hanesyddol gofynnir i arweinwyr Byrddau Iechyd Lleol roi sicrwydd i'r Rhaglen Mesur Plant ynghylch hyfforddi aelodau'r tîm, cadw at y safonau a'r canllawiau, a graddnodi offer. Ni ofynnwyd i arweinwyr y Bwrdd Iechyd ddarparu hyn yn ystod cyfnod y pandemig.

Datganiad ansawdd data

- **Perthnasedd** – er bod plant oedran ysgol wedi cael eu pwyso a'u mesur yn yr oedran hwn ers blynyddoedd lawer, ers 2011 mae hyn wedi'i wneud yn benodol i lywio'r CMP a chofnodir data ar y modiwl CMP penodol o fewn y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant Cymunedol (NCCHD) ym mhob Bwrdd Iechyd. Mae ystadegau ac adroddiad swyddogol y CMP yn cael eu rhyddhau yng ngwanwyn y flwyddyn galendr ar ôl diwedd blwyddyn ysgol wedi'i chwblhau. Felly yn 2022 roedd yr adroddiad blynyddol yn ymwneud â mesuriadau a gasglwyd yn y flwyddyn Derbyn mewn ysgolion yn ystod 2020/21. Mae'r adroddiad yn cynnwys mesuriadau a gymerwyd o blant rhwng 4 a 5 oed, sy'n mynychu ysgolion prif ffrwd yng Nghymru, a chyda chod post preswyl yng Nghymru.

Gall data mynychder categorïau BMI gael eu harchwilio yn ôl bwrdd iechyd, awdurdod lleol. Dadansoddir data hefyd yn ôl rhyw ac amddifadedd. Mae data ar niferoedd bach yn cael eu hatal er mwyn osgoi adnabod unigolion, yn unol ag arferion da llywodraethu gwybodaeth.

- **Cywirdeb** – caiff mesuriadau eu gwneud mewn ffordd safonol gan aelodau tîm iechyd ysgolion hyfforddedig ledled Cymru. Mae pecyn hyfforddi ar-lein a chlip fideo i alluogi safoni'r broses fesur.

Nid yw cofnodion o godau ysgol anhysbys wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad. Yn 2022 diwygiwyd a diweddarwyd y rhestr o godau sydd wedi'u heithrio. Bob blwyddyn mae'r holl gofnodion, gan gynnwys cofnodion o flynyddoedd blaenorol, yn cael eu dadansoddi o'r ffynhonnell gan ddefnyddio piblinell ddadansoddol atgynrychadwy.

Lle cofnodir mwy nag un casgliad o fesuriadau ar y gronfa ddata ar gyfer un plentyn, dim ond y mesuriadau diweddaraf sydd wedi'u cynnwys yn y dadansoddiad. Caiff cofnodion eu cynnwys yn y rhaglen os ydynt yn bodloni'r holl feini prawf canlynol:

- Gellir pennu lleoliad y breswylfa
- Mae'r plentyn yn byw yng Nghymru
- Lleolir yr ysgol yng Nghymru
- Cafodd ei eni yn ystod y cyfnod amser a oedd yn berthnasol ar gyfer yr adroddiad.
- Cofnodir rhyw y plentyn

Caiff cofnodion cymwys eu cynnwys yn y nifer a fesurir, os ydynt yn bodloni'r holl feini prawf canlynol:

- Cwblheir yr holl feysydd data gofynnol
 - Cofnodir y mesuriad uchder ac nid yw'n¹ fesuriad annhebygol.
 - Cofnodir y mesuriad pwysau ac nid yw'n fesuriad annhebygol.
 - Ni thynnwyd caniatâd yn ôl
 - Casglwyd y mesuriad yn ystod y flwyddyn academiaidd berthnasol.
- **Cyflawnrwydd** – Cofnodir cyfranogiad ar lefel bwrdd iechyd ac awdurdod lleol i sicrhau bod y ddarpariaeth o fewn lefelau derbyniol. Oherwydd amhariadau amrywiol a achoswyd gan bandemig COVID-19, ni wnaeth lefelau data cyfranogiad gyflawni'r lefelau derbyniol mewn 5 o 7 bwrdd iechyd yn ystod y cyfnod adrodd. Dau fwrdd iechyd a oedd yn bodloni lefelau derbyniol o adrodd: Cafodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, a Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan, 86.7% a 90.5% yn y drefn honno, eu cynnwys yn y dadansoddiad. O fewn y byrddau iechyd hyn cafodd 9,540 o blant eu mesur eleni. Roedd rhieni/gofalwyr 90 o'r plant wedi eu hoptio allan o'r rhaglen fesur ar gyfer adroddiad eleni.

Plant a optiwyd allan yn ôl Bwrdd Iechyd Lleol	
BIP Bae Abertawe	9
BIP Aneurin Bevan	81

- **Dilysrwydd** – mae'r Rhaglen Mesur Plant yn seiliedig ar statud sy'n gosod rheoliadau ar gyfer casglu, coladu a dadansoddi. Caiff y rhain eu dosbarthu i'r Byrddau Iechyd yng Nghymru gan y CMP ar ffurf Safonau a Chanllawiau'r Rhaglen Mesur Plant.
- **Amseroldeb** – cymerir y mesuriadau ar unrhyw adeg yn ystod y flwyddyn ysgol (2020/21). Yna caiff y data hyn eu cofnodi ar y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant Cymunedol cyn diwedd mis Medi. Defnyddir dyddiad geni a dyddiad mesur pob plentyn i gyfrifo ei BMI yn gywir. Derbynnir y mesuriadau fel lawrlwythiad, a bydd y data yn cael eu glanhau a'u dadansoddi rhwng mis Hydref a mis Ionawr, a'u paratoi i'w cyhoeddi yn ystod mis Chwefror a mis Mawrth. Yna cânt eu rhyddhau fel Ystadegau Swyddogol yng ngwanwyn y flwyddyn ar ôl eu casglu.

¹ Mewn nifer prin iawn o achosion mae'n amlwg bod gwall dynol yn arwain at y ffigurau anghywir yn cael eu cynnwys yn y meysydd anghywir. Er ei bod yn ymddangos fel pe bai'r mesuriadau taldra a phwysau wedi'u newid drosodd nid oes unrhyw ffordd i gadarnhau hyn felly nid yw mesuriadau yn cael eu cynnwys.

- **Dibynadwyedd** – cesglir y data a ddefnyddir i lywio datganiad blynyddol CMP at ddiben penodol gwyliadwriaeth mesuriadau plant yn y grŵp oedran hwn a'u cofnodi ar fodiwl CMP yr NCCHD. Mae'r mesuriadau yn cael eu cymryd gan staff sydd wedi'u hyfforddi i gymryd y mesuriadau mewn ffordd safonol, gan ddefnyddio offer sy'n cael ei raddnodi bob blwyddyn. Derbynnir y data gan Wasanaeth Gwybodeg GIG Cymru mewn lawrlwythiad. Yna cânt eu prosesu gan ddadansoddwyr yn Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, a chaiff yr holl ganlyniadau eu gwirio gan aelodau eraill o'r tîm.
- **Hygyrchedd** – mae'r data ar gael drwy wefan yn Gymraeg ac yn Saesneg. Darperir data ar ffurf taenlenni, gydag adroddiad cysylltiedig. Cyhoeddir sylwebaeth naill ai ar ffurf PDF, neu fel testun gwe.

Ni fydd yr holl ddata/gwybodaeth yn hygyrch i bobl ag anabledd gweledol. Ni ddarperir y dadansoddiad na'r adroddiad mewn ieithoedd ar wahân i'r Gymraeg a'r Saesneg. Fodd bynnag, mae gwybodaeth i rieni ar y rhaglen ei hun ar gael mewn chwe iaith gymunedol ac mewn fformat hawdd ei deall.